

УДК 378.147

МЕТОДИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

Вікторія Щур, аспірант, КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

ORCID: 0000-0001-6888-5333

E-mail: v.shchur2@gmail.com

Тетяна Гарачук, кандидат педагогічних наук, в.о. доцента кафедри дошкільної і початкової освіти, КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради».

ORCID: 0000-0002-2019-8515

E-mail: tanya.garachukk@gmail.com

У статті на основі аналізу психолого-педагогічних наукових джерел та емпіричного аналізу основних понять дослідження розглянуто проблему формування методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Проаналізовано думки науковців щодо проблеми формування методичної компетентності вчителя; запропоновано власне трактування поняття «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів», розглянуто структурні компоненти методичної компетентності педагога (стимуляційно-мотиваційний, пізнавально-когнітивний, діяльнісно-творчий, особистісно-рефлексивний) та розкрито їхній зміст.

Ключові слова: учитель; майбутній учитель початкових класів; методична компетентність; методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів; структура методичної компетентності; структура методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

METHODOLOGICAL COMPETENCE OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER: ESSENCE AND STRUCTURE

Viktoriia Shchur, Postgraduate student, Odessa Regional Academy of In-Service Education.

ORCID: 0000-0001-6888-5333

E-mail: v.shchur2@gmail.com

Tetiana Harachuk, PhD in Pedagogy, Assistant Professor at the Preschool and Primary Education Department, Odessa Regional Academy of In-Service Education.

ORCID: 0000-0002-2019-8515

E-mail: tanya.garachukk@gmail.com

Based on the analysis of psychological, pedagogical, methodological and scientific sources and empirical analysis of the main concepts of the study, the article highlights the relevance of updating the system of professional training of future primary school teachers, emphasizes the importance of forming their instructional competence. The opinions of domestic researchers on the structure and components of the methodological competence of the teacher are analyzed. It is established that scientists define the

methodological competence of the teacher as a set of interconnected components in the form of special knowledge, skills, experience; sometimes didactic and creative abilities, professional qualities of personality or different types of competencies are involved.

It is noted that the methodological competence of the future primary school teacher is a multifold phenomenon, it develops in professional activities, requires established components and is based on mastery of teaching methods of primary education subjects.

The article offers its own interpretation of the methodological competence of future primary school teachers, which we are considering as a complex multifunctional system of professional skills and personal abilities of the teacher, which determine his ability to effectively organize the educational process in primary school in accordance with educational objectives.

The article identifies the components of the methodological competence of the future primary school teacher (stimulating-motivational, cognitive, activity-creative, personal-reflexive) and reveals their content. They act as a holistic system consisting a set of interconnected structural components that outline the range of methodological capacity of future professionals and are necessary for the effective organization and conduction of professional practice.

Keywords: *teacher; future primary school teacher; methodological competence; methodological competence of future primary school teacher; structure of methodological competence; methodological competence's structure of future primary school teacher.*

Вітчизняна освітня система, що була досить результативною для побудови і розвитку індустріального суспільства, наразі не відповідає запитам та вимогам сучасного динамічного світу. На фоні інформаційного потоку, що постійно зростає, та відчутного цифрового розвитку зміст освіти традиційної української школи не мотивує школярів до навчання та подальшої самореалізації, тому потребує докорінного оновлення. Тож було розпочато масштабні трансформації, що ґрунтуються на ідеологічних засадах Концепції «Нова українська школа». Метою є зміщення освітніх акцентів із суто знансєвих до компетентнісних.

Як наслідок, виникла проблема підготовки та забезпечення закладів освіти професійними кадрами, які б ефективно здійснювали визначену освітню політику. Варто говорити про «нового» учителя як агента змін в освіті, що не лише буде готовий до впровадження нововведень, а й слугуватиме прикладом для швидкого та адекватного реагування на виклики сьогодення. Безумовно, основними завданнями сучасного вчителя є спроможність ефективно організовувати освітній процес, створювати умови для пізнавальної діяльності школярів, сформувати та розвивати компетентності та компетенції дітей тощо. Тому педагог має володіти різноманітними підходами для впровадження сучасних форм навчання, орієнтуватися в просторі педагогічних інновацій, застосовувати стратегії критичного та креативного мислення тощо [7].

Особливу увагу варто звернути на процес підготовки майбутнього вчителя початкових класів, адже саме він закладає основу для формування компетентностей та наскрізних умінь, необхідних для повноцінного й ефективного становлення учнів та їхньої подальшої реалізації в житті.

Питання підготовки сучасного вчителя-професіонала завжди привертало увагу дослідників. Особливої значущості воно набуло в умовах освітнього реформування і переходу до компетентнісної парадигми освіти. Орієнтирами у підготовці сучасного вчителя є закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту», Державна національна програма «Освіта»

(«Україна XXI століття»), Національна доктрина розвитку освіти, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Концепція розвитку педагогічної освіти, новий професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти з дипломом молодшого спеціаліста», який окреслює перелік та опис загальних і професійних компетентностей учителя, орієнтованих на європейські вектори розвитку тощо.

Проблему формування і розвитку професійних компетентностей майбутніх учителів початкових класів досліджували Л. Бірюк, О. Будник, Г. Волошина, Я. Гаєвець, Т. Гарачук, Т. Грїтченко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, Л. Карпова, Л. Коваль, А. Коломієць, О. Комар, Г. Кравченко, І. Осадченко, І. Пальшкова, О. Савченко, Т. Семенюк, С. Скворцова та ін. Місце методичної компетентності у структурі професійної компетентності вчителя висвітлювали І. Акуленко, О. Матяш, В. Сітаров, Т. Сясіна, Н. Цюлюпа та ін. Наголошено, що методична компетентність є важливим чинником ефективної професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів.

Актуальність різних аспектів професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів висвітлена в дисертаційних роботах: І. Упатової («Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів початкової школи»); А. Дрокіної («Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки»); А. Крижановського («Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи з використанням веб-технологій у педагогічних коледжах»); К. Ткаченко («Формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики») та ін.

Однак у результаті аналізу психолого-педагогічних наукових джерел та дисертаційних робіт ми не побачили спільного погляду щодо сутності та структури методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів. Тому ця проблема потребує детального і всебічного вивчення.

Мета нашої роботи – уточнити сутність поняття «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів», запропонувати власну структуру методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів та схарактеризувати її компоненти.

У системі підготовки майбутніх учителів велику увагу приділяють питанню формування та розвитку відповідних компетентностей загалом (аналіз цього поняття було здійснено попередньо [3]) та методичної компетентності зокрема. Методичну компетентність розглядають як один із найважливіших компонентів у системі професійної підготовки майбутнього педагога, адже, розуміємо, що професійних знань не достатньо для успішного провадження педагогічної діяльності.

На основі аналізу психолого-педагогічних наукових джерел зауважимо, що попри значну кількість досліджень науковці не дійшли спільної думки щодо трактування поняття «методична компетентність учителя». Розглянемо це поняття, що є основним в аспекті нашого дослідження (див. таблицю 1).

Таблиця 1

**Трактування поняття «методична компетентність учителя»
у науково-педагогічній літературі**

Автор	Визначення поняття
А. Мормуль	Система наукових, психологічних, педагогічних, предметних знань та професійно-методичних умінь, які базуються на знаннях дидактичних методів, принципів і прийомів та сприяють формуванню всіх компонентів професійної компетентності [11, с. 177].
В. Заболотний	Система, що містить предметну, психолого-педагогічну, інформаційно-технологічну, комунікативну і рефлексивну підготовки [5].
Н. Цюлюпа	Система знань, умінь, практичного досвіду та наявних педагогічних здібностей, що націлені на реалізацію професійної діяльності з одночасною здатністю до постійного самовдосконалення [18].
І. Іщенко	«Готовність педагога до проведення навчальних занять та до творчої самореалізації, це система дидактико-методичних знань та вмінь, спроможність результативно діяти, ефективно розв'язувати методичні задачі, що виникають під час навчання здобувачів освіти при вивченні конкретної дисципліни» [6, с. 35].
Я. Гасвець	«Системне особистісне утворення, яке виявляється у здатності до здійснення та організації процесу навчання з предмета на рівні сучасних вимог, спроможності успішного розв'язування методичних задач, що ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до викладання предмета» [2, с. 41].
С. Скворцова	«Властивість особистості, що виявляється у здатності ефективно розв'язувати стандартні та проблемні методичні задачі, яка ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до проведення занять за різними навчальними комплектами, що виявляється у сформованості системи дидактико-методичних знань і умінь з окремих розділів та тем курсу, окремих етапів навчання й досвіду їх застосування та наявності емоційно-ціннісного ставлення до діяльності із навчання учнів предмета» [14, с. 255].

Отже, учені схильні розглядати методичну компетентність вчителя як системне утворення; сукупність спеціальних знань та вмінь; готовність і здатність до ефективного виконання професійних функцій; властивість особистості, її особистісне утворення, що виявляється у спроможності успішно організувати та здійснювати освітній процес, результативно розв'язувати методичні задачі тощо.

Підкреслимо, що дотепер дослідники не дійшли одностайності і щодо трактування поняття «методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів». Так, О. Процишина розглядає методичну компетентність майбутнього вчителя як здатність організувати та проводити заняття, застосовувати знання та вміння з методики викладання різних дисциплін для реалізації освітніх завдань [13, с. 67]. На думку К. Ткаченко, методична компетентність майбутнього вчителя – це системна цілісність взаємозв'язаних компонентів, якість особистості й готовність майбутнього вчителя до навчально-виховної діяльності в школі [16, с. 6]. Методичну компетентність майбутніх учителів початкових класів А. Фрумкіна трактує як здатність володіти методичним апаратом пред'явлення й активізації базових знань з певного предмета [15, с. 32].

На думку О. Жигайло та О. Гунзи, методичну компетентність майбутніх учителів початкових класів у процесі викладання дисциплін природничо-математичного циклу варто розглядати як інтегральну якість особистості, що розкривається у здатності провадити діяльність, на основі знань, умінь, навичок, цінностей і досвіду, які набули майбутні педагоги під час вивчення математично-природничих дисциплін, особистісному ставленні до діяльності і предмета діяльності [4, с. 186].

Нами потрактовано методичну компетентність майбутнього вчителя початкових класів у фаховому педагогічному коледжі як складну, багатофункціональну систему професійно-педагогічних умінь й особистісних здатностей педагога, що визначають його спроможність до ефективної організації освітнього процесу у початкових класах відповідно до освітніх завдань. Ми схилиємося до думки, що зміст методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів варто розкривати через розширене тлумачення її структурних компонентів.

Структуру методичної компетентності вчителя та її компоненти у своїх роботах розглядали О. Борзенкова, Я. Гаєвець, Г. Ковтун, О. Мартиненко, Т. Руденко, С. Скворцова, К. Ткаченко, Н. Тарасенко, Н. Цюлюпа та ін.

Досліджуючи методичну компетентність учителя математики та економіки, О. Мартиненко і Г. Ковтун виокремили такі її компоненти: «ґрунтовні знання з теорії та методики навчання предмета; сформовану систему дидактико-методичних компетенцій; володіння технологією організації навчального процесу; дидактичні та творчі здібності для розв'язання різноманітних методичних завдань (як стандартних, так і проблемних); досвід педагогічної діяльності, зокрема й досвід вирішення навчальних методичних завдань; особистісні професійні якості вчителя» [10, с. 402].

Заслуговує на увагу дослідження І. Коробової, яка серед компонентів методичної компетентності вчителя фізики виокремлює пізнавальний досвід, функціональний досвід, діяльнісно-поведінковий досвід, досвід сенсоутворення, оцінювальний досвід [8]. А. Фрумкіна, досліджуючи формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у контексті навчання образотворчого мистецтва іноземною мовою, стверджує, що сформувати методичну компетентність педагога можна через формування презентаційної, практичної та виховної компетенцій [17, с. 32]. Так, презентаційна компетенція характеризується вмінням вчителя мотивувати до вивчення матеріалу, пояснювати способи дії з ним, перевіряти розуміння сприйнятого учнями змісту. Практична компетенція, на думку авторки, це вміння виконувати дії за зразком та творчі вміння виконувати тотожні дії. Виховна компетенція трактується як організаційно-педагогічні вміння, уміння вирішувати конфліктні ситуації [17, с. 32].

У структурі методичної компетентності вчителя музичного мистецтва Н. Остапенко розглядає когнітивний (опанування професійних та методичних знань), ціннісно-орієнтаційний (характеризується загальнокультурними цінностями, художнім смаком, мистецькими ідеалами), мотиваційний (передбачає усвідомлення цілей і завдань діяльності) та практично-творчий (консолідує досвід та творчу самореалізацію) компоненти [12].

А. Кузьмінський, Н. Тарасенкова та І. Акуленко у структурі методичної компетентності вчителя математики визначають гносеологічний, аксіологічний,

праксеологічний та професійно-особистісний компоненти [9].

Таким чином, можемо спостерігати різноспрямованість наукових поглядів у визначенні структури та компонентів методичної компетентності вчителя. Але помітно й те, що більшість дослідників визначають структуру методичної компетентності вчителя як сукупність взаємопов'язаних компонентів у вигляді спеціальних знань, умінь та різноспрямованого досвіду. Часто включено дидактичні та творчі здібності, професійні якості особистості або різні види компетенцій.

Заслуговують на увагу дослідження С. Скворцової та Я. Гаєвець, які у структурі методичної компетентності вчителя початкових класів виокремлюють мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивно-творчий компоненти [1, с. 222; 14, с. 256]. Мотиваційно-ціннісний компонент «забезпечує спрямованість на ціннісне засвоєння знань з циклу дидактико-методичних дисциплін та самовдосконалення в професійній діяльності під час навчання молодших школярів певному предмету і включає систему мотивів, цінностей, бажань, зацікавленість в роботі, позитивне ставлення до навчання молодших школярів» [1, с. 222; 14, с. 256]. Когнітивний компонент розглядається як система пізнавальних розумових конструктів, які забезпечують адекватне сприймання, відображення, осмислення інформації щодо сутності навчання математики в початкових класах, а також пізнання і конструювання процесу навчання математики, що виявляється у наявності аналітико-синтетичних, прогностичних, конструктивно-проектувальних умінь, які базуються на знаннях психолого-педагогічних та методичних дисциплін [1, с. 223; 14, с. 256]. Діяльнісний компонент виявляється у можливості вчителя ефективно діяти під час навчання молодших школярів, актуалізуючи, у потрібний момент, накопичені професійні знання та вміння (когнітивний компонент), володіючи технологією розв'язування методико-математичних задач у процесі навчання молодших школярів [1, с. 223; 14, с. 256]. Рефлексивно-творчий компонент розкривається дослідницями через здатність учителя до професійної рефлексії, що спрямована на аналіз власної діяльності із навчання учнів початкових класів та оцінювання їхніх результатів; наявність рефлексивної позиції та самоаналізу; прагнення до постійного самовдосконалення та здатність творчо підходити до вирішення завдань [1, с. 223; 14, с. 256].

С. Скворцова у свою чергу деталізує когнітивний та діяльнісний компоненти методичної компетентності через такі складові: нормативна (передбачає готовність учителя користуватися нормативним базисом початкової освіти; організувати та здійснювати освітній процес з його врахуванням); варіативна (здатність учителя обирати найбільш ефективний навчально-методичний комплект; готовність ефективно провадити професійну діяльність не залежно від наявних навчально-методичних комплексів); частково-методична («спроможність формувати в учнів всі елементи змісту предмета, що ґрунтується на теоретичній і практичній готовності до навчання молодших школярів будь-яких питань програми» [14, с. 257]); контрольно-оцінювальна (спроможності здійснювати оцінювання навчальних досягнень учнів на основі визначених критеріїв); проєктувально-моделювальна (здатність учителя до ефективного проєктування освітнього процесу, основою якого є вміння складати тематично-календарне планування, знання типів і структур уроків, успішне варіювання методами, формами, прийомами організації діяльності учнів, уміння підбирати засоби навчання тощо); технологічна (ґрунтується на знаннях інноваційних технологій, методичних

підходів та уміннях їх використовувати в освітньому процесі початкової школи) [14, с. 256–257].

Варто зауважити, що дослідниця К. Ткаченко визначає діяльність як основу педагогічної професії і в структурі методичної компетентності пропонує розглядати структуру діяльності як фундаментальну [15, с. 42]. Разом з тим авторка виокремлює такі компоненти методичної компетентності вчителя початкових класів, як когнітивний, процесуально-діяльнісний та особистісний [16, с. 6]. Когнітивний компонент трактовано як сукупність знань, серед яких провідна роль належить науковим знанням про дитину, методологічним та теоретичним знанням, знанням методик викладання окремих предметів, методик виховної роботи; традиційних способів організації освітньої діяльності та педагогічних інновацій, сучасних джерел інформації та можливості їх використання в освітньому процесі [16, с. 7]. Процесуально-діяльнісний компонент складається з групи професійно-педагогічних умінь здійснення професійно-педагогічної діяльності. Серед них дослідниця виділяє інтелектуально-творчі, інформаційно-гносичні, дидактико-методичні, виховні та рефлексивно-дослідницькі вміння [16, с. 7]. Натомість, особистісний компонент передбачає професійну спрямованість учителя початкових класів, його особистісні професійно значущі якості.

К. Ткаченко зазначає, що таких якостей, які б характеризували майбутнього вчителя як такого, що має сформовану методичну компетентність, багато, але визначальну роль варто надавати гуманістичній спрямованості, професійно-педагогічному інтересу, професійній мобільності, креативності, соціальній відповідальності, самостійності, ініціативності, тактовності, толерантності, здатності до рефлексії тощо [16, с. 7].

Отже, переважна більшість науковців визначають структуру методичної компетентності вчителя як систему нероздільних, тісно пов'язаних компонентів, серед яких типовими є:

- когнітивний (загальнопедагогічний, гносеологічний) компонент, в основі якого професійні знання, що базуються на володінні психолого-педагогічними та методичними дисциплінами, обізнаність з традиційними способами організації освітньої діяльності та педагогічними інноваціями, сучасними джерелами інформації та можливостями їх використання в освітньому процесі;
- діяльнісний (практично-творчий, праксеологічний, процесуально-діяльнісний) компонент розглядається через можливість ефективно провадити професійну діяльність, застосовувати на практиці професійні знання і вміння; поєднує напрацьований досвід та творчу самореалізацію;
- ціннісно-орієнтаційний (аксеологічний, ціннісний) компонент характеризується спрямованістю професійної діяльності на загальнокультурні цінності;
- мотиваційний (мотиваційно-ціннісний) компонент передбачає усвідомлення системи мотивів, цілей, завдань, бажань педагога, зацікавленість у роботі, позитивне ставлення до школярів;
- професійно-особистісний (особистісний) компонент передбачає наявність професійних психолого-педагогічних якостей; професійна спрямованість учителя.

У структурі методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів ми виокремлюємо стимуляційно-мотиваційний, пізнавально-когнітивний, діяльнісно-творчий та особистісно-рефлексивний компоненти (див. рис. 1).

Рис. 1. Структура методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів

Стимуляційно-мотиваційний компонент методичної компетентності включає вміння вибудовувати систему особистісно-професійних цінностей та внутрішніх мотивів майбутнього вчителя початкових класів для успішного виконання трудових функцій.

Пізнавально-когнітивний компонент у структурі методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів розглянуто у двох аспектах: загальнопізнавальному та власне пізнавальному. Загальнопізнавальний аспект розкривається через наявність у майбутніх учителів початкових класів загальних психолого-педагогічних знань: знання загальної педагогіки, дидактики, теорії виховання, освітнього менеджменту, педагогічної майстерності; загальної, вікової, дитячої та педагогічної психології тощо. Власне кажучи, це система знань про особливості освітнього процесу; професійні вміння орієнтуватися в нормативно-правовій базі; здатність підбирати та розробляти методичне забезпечення з врахуванням вікових та психологічних особливостей учнів; відповідно до встановлених норм здійснювати оцінювання освітніх результатів тощо.

Власне пізнавальний аспект розглядається як система спеціальних педагогічних знань, наявність яких безпосередньо впливає на становлення вчителя-професіонала, тобто це система спеціальних (фахових) знань майбутніх учителів початкових класів, що є основою для формування і розвитку ключових компетентностей учнів початкових класів. Власне пізнавальний аспект реалізується через знання фахових методик початкової освіти: методика навчання мовно-літературної (зокрема й іншомовної) освітньої галузі, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної та здоров'язбережної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної освітніх галузей.

Діяльнісно-творчий компонент у структурі методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів передбачає опанування способів ефективно організації та успішного практичного здійснення освітнього процесу в початковій школі. Це вміння налагоджувати партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу; орієнтуватися в сучасних засобах навчання та доцільно застосовувати їх для підвищення ефективності організації освітнього процесу; здатність до творчого

пошуку, креативного перетворення та впровадження кращого педагогічного досвіду; обізнаність з педагогічними інноваціями та їх ефективне використання в освітньому процесі початкової школи тощо.

Особистісно-рефлексивний компонент у структурі методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів характеризується наявністю у здобувачів освіти таких специфічних рис та якостей особистості, що впливають на успішність здійснення педагогічної діяльності: гнучкість, стресостійкість, мобільність (динамічність особистості); критичне та креативне мислення; уміння правильно розставляти цілі (пріоритети) та знаходити шляхи їх досягнення тощо. Також передбачено можливість майбутніх учителів початкових класів до рефлексії та саморефлексії, тобто здатності до вдосконалення, самопізнання шляхом об'єктивного аналізу та самоаналізу тощо.

На нашу думку, усі компоненти виступають як цілісна система, вони тісно взаємопов'язані між собою, окреслюють коло методичної спроможності майбутніх фахівців і є необхідними для ефективної організації та провадження професійної діяльності.

Отже, методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів є явищем багатоаспектним, розвивається у професійній діяльності, вимагає сформованих компонентів та ґрунтується на володінні методиками викладання навчальних предметів початкової ланки освіти.

В умовах реформування вітчизняної освіти актуальним залишається питання сутності, структури та компонентів методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у системі професійної підготовки.

У площині нашого дослідження методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів розглядається як складна, багатофункціональна система професійно-педагогічних умінь і особистісних здатностей педагога, що визначають його спроможність до ефективної організації освітнього процесу у початкових класах відповідно до освітніх завдань.

До її структурних компонентів відносимо: стимуляційно-мотиваційний (уміння вибудовувати систему особистісно-професійних цінностей та внутрішніх мотивів майбутнього вчителя початкових класів для успішного виконання трудових функцій); пізнавально-когнітивний, що розглядається нами у двох аспектах: загальнопізнавальному (наявність у майбутніх учителів початкових класів загальних психолого-педагогічних знань) та власне пізнавальному (система спеціальних (фахових) знань майбутніх учителів початкових класів, що є основою для формування і розвитку ключових компетентностей учнів і реалізується через знання фахових методик початкової освіти), діяльнісно-творчий (опанування способів ефективної організації та успішного практичного здійснення освітнього процесу в початковій школі) та особистісно-рефлексивний (наявність специфічних рис та якостей особистості, що впливають на успішність здійснення педагогічної діяльності; можливість майбутніх учителів початкових класів до рефлексії та саморефлексії, тобто здатності до вдосконалення, самопізнання шляхом об'єктивного аналізу та самоаналізу тощо) компоненти.

Перспектива подальших розвідок полягає у дослідженні процесу формування методичної компетентності майбутнього вчителя початкових класів у системі практичної підготовки у закладах фахової передвищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаєвець Я. Методична компетентність вчителя початкових класів: компоненти системи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 2(28). С. 212–224. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/2909/1/Metodychna%20kompetentnist%20vchytelia%20pochatkovykh%20klasiv.pdf>. (дата звернення: 05.02.2022).
2. Гаєвець Я. Методична компетентність як мета та результат підготовки вчителя початкових класів. *Наука і освіта*. 2012. № 8. С. 38–42.
3. Гарачук Т., Аркавенко Н., Щур В. Аналіз сутності понять «компетентність» і «компетенція» у системі психолого-педагогічних категорій. *Початкова освіта у контексті шкільних змін: теорія, методика, практика, досвід: монографія / за ред. д. пед. н., професора В. В. Ягоднікової; к.психол.н., доцента О. В. Кузнецової*. Умань: Видавель «Сочінський М. М.», 2021. С. 78–98.
4. Жигайло О., Гунза О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі викладання дисципліни природничо-математичного циклу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Просвіт, 2013. Вип. 4. С. 184–190.
5. Заболотний В. Ф. Формування методичної компетентності учителя фізики засобами мультимедіа: монографія. Вінниця: Едельвейс і К., 2009. 454 с.
6. Іщенко І. В. Навчально-методична компетентність викладача закладу фахової освіти. *Інноваційні моделі розвитку науково-методичної компетентності педагогів професійної і фахової передвищої освіти: досвід, проблеми, перспективи: зб. матеріалів Міжнар. конф. з онлайн-трансляцією (м. Біла Церква, 20 травня 2021 р.)*. Запоріжжя, 2021. С. 34–36.
7. Концепція «Нова українська школа», 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 05.02.2022).
8. Коробова І. О. Формування методичної компетентності майбутніх учителів фізики на засадах індивідуального підходу: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2017. 44 с. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14880> (дата звернення: 02.02.2022).
9. Кузьмінський А. І., Тарасенкова Н. А., Акуленко І. А. Наукові засади методичної підготовки майбутнього вчителя математики: монографія. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. 320 с.
10. Мартиненко О., Ковтун Г. Формування методичної компетентності вчителя математики та економіки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 3(57). С. 398–406. URL: <https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/1220/1/Formuvannia%20metodychnoi%20kompetentnosti%20vchytelia%20matematyky%20ta%20ekonomiky.pdf> (дата звернення: 02.02.2022).
11. Мормуль А. Методична компетентність майбутніх учителів гуманітарного профілю як педагогічна проблема. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2009. Вип. 43. С. 176–179.
12. Остапенко Н. Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2015. № 2. С. 53–57.
13. Процишина О. Структура методичної компетентності майбутнього викладача мистецької школи. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. Київ, 2020. № 5. С. 66–73.
14. Скворцова С. О. Методична компетентність учителя початкової школи. *Зб. наук. праць. Педагогічні науки*. Херсон: ХДУ, 2014. Вип. 65. С. 254–259. URL: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/625/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_%d0%a1%d0%ba%d0%b2%d0%be%d1%80%d1%86%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%a1.%d0%9e.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 01.02.2022).
15. Ткаченко К. Г. Теоретичні основи методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. *Сборник научных трудов SWorld: материалы междунар. науч.-практ. конф. «Современные направления теоретических и прикладных исследований – 2013»*. Одеса, 19–30 березня 2013 р. Вип. 1. Т. 14. Одеса: Куприенко, 2013. С. 39–45.
16. Ткаченко К. Формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Слов'янськ, 2015. 22 с. URL: <http://repository.khpa.edu.ua/jsruip/handle/123456789/398> (дата звернення: 01.02.2022).
17. Фрумкіна А. Л. Етапи формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів для викладання образотворчого мистецтва іноземною мовою. *Вісник КНЛУ. Педагогіка та психологія*. Київ, 2020. Вип. 33. С. 30–38.
18. Цюлюпа Н. Педагогічні умови формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики в процесі інструментальної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2009. 20 с.

REFERENCES

1. Haievets, Ya. (2013). Metodychna kompetentnist vchytelia pochatkovykh klasiv: komponenty systemy. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 2(28), 212–224. URL : <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/2909/1/Metodychna%20kompetentnist%20vchytelia%20pochatkovykh%20klasiv.pdf> [in Ukrainian].
2. Haievets, Ya. (2012). Metodychna kompetentnist yak meta ta rezultat pidhotovky vchytelia pochatkovykh klasiv. *Nauka i osvita*, 8, 38–42 [in Ukrainian].
3. Harachuk, T., Arkavenko, N., Shchur, V. (2021). Analiz sutnosti poniat “kompetentnist” i “kompetentsiia” u systemi psykhologo-pedahohichnykh katehorii. *Pochatkova osvita u konteksti shkilnykh zmін: teoriia, metodyka, praktyka, dosvid: Ownership V. V. Yahodnikova (Ed.), O. V. Kuznietsova*. Uman: Vydavets “Sochynskiy M. M.”, 78–98 [in Ukrainian].
4. Zhyhailo, O., Hunza, O. (2013). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnykh vchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi vykladannia dystsyplin pryrodnycho-matematychnoho tsyклу. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Drohobych: Prosvit, 4, 184–190 [in Ukrainian].
5. Zabolotnyi, V. F. (2009). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti uchytelia fizyky zasobamy multymedia. Vinnytsia: Edelweis i K [in Ukrainian].
6. Ishchenko, I. V. (2021). Navchalno-metodychna kompetentnist vykladacha zakladu fakhovoi osvity. *Innovatsiini modeli rozvytku naukovo-metodychnoi kompetentnosti pedahohiv profesiinoi i fakhovoi peredvyschoi osvity: dosvid, problemy, perspektyvy: proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Bila Tserkva, Zaporizhzhia, 34–36 [in Ukrainian].
7. Kontseptsiiia “Nova ukrainska shkola”. (2016). URL: <https://www.kmu.gov.ua/.../ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
8. Korobova, I. O. (2017). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv fizyky na zasadakh individualnoho pidkhodu. *Extended abstract of doctor's thesis*. Kyiv. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/14880> [in Ukrainian].
9. Kuzminskiy, A. I., Tarasenkova, N. A., Akulenko, I. A. (2009). Naukovi zasady metodychnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia matematyky. Cherkasy: ChNU im. B. Khmelnytskoho [in Ukrainian].
10. Martynenko, O., Kovtun, H. (2016). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti vchytelia matematyky ta ekonomiky. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 3(57), 398–406. URL: <https://repository.sspu.sumy.ua/bitstream/123456789/1220/1/Formuvannia%20metodychnoi%20kompetentnosti%20vchytelia%20matematyky%20ta%20ekonomiky.pdf> [in Ukrainian].
11. Mormul, A. (2009). Metodychna kompetentnist maibutnykh vchyteliv humanitarnoho profilu yak pedahohichna problema. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*. Zhytomyr, 43, 176–179 [in Ukrainian].
12. Ostapenko, N. (2015). Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho vchytelia muzychnoho Mystetstva. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia*, 2, 53–57 [in Ukrainian].
13. Protsyshyna, O. (2020). Struktura metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vykladacha mystetskoï shkoly. *Muzychne mystetstvo v osvitolohichnomu dyskursi*. Kyiv, 5, 66–73 [in Ukrainian].
14. Skvortsova, S. O. (2014). Metodychna kompetentnist uchytelia pochatkovoï shkoly. *Pedahohichni nauky*. Kherson : KhDU, 65, 254–259. URL: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/625/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f_%d0%a1%d0%ba%d0%b2%d0%be%d1%80%d1%86%d0%be%d0%b2%d0%b0%20%d0%a1.%d0%9e..pdf?sequence=1&isAllowed=y [in Ukrainian].
15. Tkachenko, K. H. (2013). Teoretychni osnovy metodychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv. *Sovremennye napravleniya teoreticheskikh i prikladnykh issledovaniy – 2013: Sbornyk nauchnykh trudov SWorld: proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. Odessa: KUPRIENKO, 1(14), 39–45 [in Ukrainian].
16. Tkachenko, K. (2015). Formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv u protsesi pedahohichnoi praktyky. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sloviansk. URL: <http://repository.khpa.edu.ua/jspui/handle/123456789/398> [in Ukrainian].
17. Frumkina, A. L. (2020). Etapy formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovykh klasiv dlia vykladannia obrazotvorchoho mystetstva inozemnoiu movoiu. *Visnyk KNLU. Pedahohika ta psykhologhiia*. Kyiv, 33, 30–38 [in Ukrainian].
18. Tsiuliupa, N. (2009). Pedahohichni umovy formuvannia metodychnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia muzyky v protsesi instrumentalnoi pidhotovky. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].